

Stvaramo promjene za budućnost

Izborni program
HDZ-a BiH

Izbori 2022.

www.hdzbih.org

Kazalo

1. RAVNOPRAVNOST I NEDISKRIMINACIJA KONSTITUTIVNIH NARODA I SVIH DRUGIH GRAĐANA	
Pravedan i stabilan politički sustav	7
Izmjene Izbornog zakona i Ustava s ciljem osiguranja pune ravnopravnosti i nediskriminacije	9
2. GOSPODARSKI RAZVOJ I PAMETAN RAST	
Konkurentno i inovativno gospodarstvo	12
Poticanje poduzetništva i obrta	13
Poticanje internacionalizacije i uključivanja u globalne lance vrijednosti	13
Modernizacija i izgradnja javne infrastrukture.	14
Učinkovita i odgovorna javna uprava u službi gospodarstva	15
Digitalna i energetska tranzicija gospodarstva	16
3. DRUŠTVENI RAZVOJ I TRANSFORMACIJA	
Povećanje kvalitete i konkurentnosti obrazovnog sustava.	21
Transformacija javne uprave	22
Razvoj digitalnog društva	22
Energetska učinkovitost i tranzicija na čistu energiju	23

4. DEMOGRAFSKA REVITALIZACIJA I KVALITETAN ŽIVOT

Demografska revitalizacija, obitelj i mladi	26
Unapređenje politika zdravstvene i socijalne zaštite.	26
Zaštita dostojanstva hrvatskih branitelja	28
Poticanje razvoja kulture, medija i sporta	28
Zaštita prirodnih resursa	29

5. SIGURNO I STABILNO OKRUŽENJE

Reforma pravosuđa i borba protiv korupcije	33
Jačanje unutarnje sigurnosti i otpornost na krize.	33
Ravnomjieran regionalni razvoj	34
Ubrzanje EU i NATO puta	35

**1. RAVNOPRAVNOST I
NEDISKRIMINACIJA
KONSTITUTIVNIH NARODA I
SVIH DRUGIH GRAĐANA**

1. RAVNOPRAVNOST I NEDISKRIMINACIJA KONSTITUTIVNIH NARODA I SVIH DRUGIH GRAĐANA

Pravedan i stabilan politički sustav

HDZ BiH ustrajno radi na izgradnji stabilnog političkog sustava temeljenog na vladavini prava, što je preduvjet za izgradnju moderne demokratske države po najvišim europskim standardima. Bosna i Hercegovina moguća je samo kao državna zajednica triju potpuno ravnopravnih, suverenih i konstitutivnih naroda Hrvata, Srba i Bošnjaka i drugih građana koji u njoj žive.

U Bosni i Hercegovini ne smije biti podjele na glavni konstitutivni narod i sporedne konstitutivne narode. Višenacionalne države ne mogu opstati ako razne nacionalne skupine nemaju osjećaj privrženosti prema široj političkoj zajednici u kojoj zajedno žive, a to je moguće samo ako država omogućí puni razvoj nacionalnih identiteta.

Odlučno ćemo se suprotstaviti konceptima lažnog „građanskog univerzalizma” i „bosanskog integracionizma” koji se u praktičnoj izvedbi manifestiraju kao nacionalizam najbrojnijeg naroda. U Bosni i Hercegovini nužno je kreirati takav društveni ambijent u kojem će se uvažavati i poštivati sve različitosti i specifičnosti, kao i sva individualna i kolektivna prava. Nacionalne različitosti u društvu i njihovo akomodiranje kroz Ustav i izborno zakonodavstvo ne znače stvaranje novih podjela. Upravo suprotno, to je poziv svim skupinama na sudjelovanje u zajedničkoj vlasti i institucijama, a sve s ciljem stvaranja funkcionalnije i održivije naše zajedničke domovine Bosne i Hercegovine.

Zalažemo se za Bosnu i Hercegovinu ustrojenu u više ustavno-administrativnih teritorijalnih jedinica s mogućnošću diskontinuiteta teritorija, koje treba utemeljiti u skladu s načelima federalizma i konsocijacijske demokracije uz dosljednu operacionalizaciju temeljnog načela iz preambula Daytonskog ustava o konstitutivnosti naroda.

U pregovaračkom procesu, u koji su kao facilitatori (posrednici) bili uključeni i predstavnici Europske unije i SAD-a, hrvatski pregovarački tim ponudio je niz konkretnih prijedloga za izmjene i dopune Izbornog zakona i ograničene izmjene Ustava BiH, a svi su ti prijedlozi u potpunosti bili usklađeni s presudama Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda BiH. Nastavit ćemo se dosljedno zalagati za izvorna ustavna načela postignuta i ostvarena u Washingtonskom i Daytonskom mirovnom sporazumu koji su utvrdili Hrvati, Bošnjaci i Srbi kao konstitutivni narodi i drugi građani. Odlučno ćemo se suprotstaviti svim inicijativama koje budu išle u smjeru dekonstituiranja hrvatskog naroda u BiH.

Ostajemo čvrsto opredijeljeni za provedbu presuda Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu i svih odluka Ustavnog suda BiH te očekujemo realističan pristup u procesu ustavne i izborne reforme, kako bi Bosna i Hercegovina konačno postala stabilna i demokratska država jednakopravnih naroda i svih građana koji u njoj žive. Čvrsto se zalažemo za dosljednu provedbu odluke Ustavnog suda BiH u predmetu „Ljubić“ (U-23/14) što podrazumijeva promjenu Izbornog zakona BiH kako bi se ostvarilo legitimno predstavljanje koje mora biti utemeljeno na demokratskom izboru onih koje predstavlja i čije interese zastupa i to na svim administrativno-političkim razinama.

U skladu sa zaključcima zasjedanja Hrvatskog narodnog sabora u Bosni i Hercegovini HDZ BiH će s krajnjom pažnjom pratiti nastavak političkih pregovora o izmjenama Izbornog zakona i ograničenim ustavnim reformama kao i rješenja ukupne političke situacije u BiH. Ako se i dalje nastavi s procesom dekonstituiranja hrvatskog naroda, bit će pokrenute sve pravne procedure i politički koraci za novu institucionalnu i teritorijalnu organizaciju BiH na načelima federalizma i konsocijacijske demokracije kako bi se osigurala potpuna ustavna ravnopravnost sva tri konstitutivna naroda u BiH.

Izmjene Izbornog zakona i Ustava s ciljem osiguranja pune ravnopravnosti i nediskriminacije

Prioriteti HDZ-a BiH su ustavna reforma koja će osigurati punu jednakopravnost hrvatskog konstitutivnog (ustavotvornog) naroda i izborna reforma s ciljem otklanjanja svih oblika diskriminacije u Izbornom zakonu BiH.

Nužne izmjene Izbornog zakona i ograničene ustavne promjene moraju uključivati:

- implementaciju odluke Ustavnog suda BiH U-23/14 („Ljubić“), tj. definiranje načina popunjavanja Doma naroda Parlamenta Federacije BiH koje bi osiguralo jednako pravo na demokratsko odlučivanje svim konstitutivnim narodima, koje se ostvaruje legitimnim političkim predstavljanjem (*Odluka Ustavnog suda BiH U-23/14*);
- izmjenu Ustava BiH i Izbornog zakona kada je u pitanju izbor članova Predsjedništva kako bi se omogućilo da sva tri konstitutivna naroda imaju jednak utjecaj na izbor legitimnih predstavnika u Predsjedništvo;
- uklanjanje diskriminacije u svezi s demokratskim odlučivanjem zbog povrede načela konstitutivnosti (Ustavni sud BiH utvrdio je povredu članka I/2. Ustava BiH);
- uklanjanje diskriminacije u svezi s mogućnošću kandidiranja u skladu s odlukama Europskog suda za ljudska prava (Predsjedništvo BiH, Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH). Pripadnicima manjina, kao i drugima koji se ne izjašnjavaju kao pripadnici jednog od konstitutivnih naroda, mora se omogućiti kandidiranje;
- izmjene Ustava i Izbornog zakona kako bi se osiguralo da za odluke u Domovima naroda, osim opće, bude potrebna i natpolovična većina predstavnika svakog od konstitutivnih naroda;
- usvajanje nužnih izmjena kojima će se izjednačiti ovlasti Zastupničkih domova i Domova naroda u potvrđivanju izvršne vlasti;
- izmjenu zakona o entitetskim vladama na način da je nužna podrška minimalno trećine predstavnika svakog od konstitutivnih naroda za donošenje odluka u entitetskim vladama.

2. GOSPODARSKI RAZVOJ I PAMETAN RAST

2. GOSPODARSKI RAZVOJ I PAMETAN RAST

Konkurentno i inovativno gospodarstvo

Osnovni preduvjet održivog gospodarskog rasta i razvoja konkurentno je i inovativno gospodarstvo koje se prilagođava globalnom tržištu nastojeći se uključiti u globalne lance vrijednosti. Najlakši put do globalne i regionalne konkurentnosti jesu inovacije, kako tehnološke tako i organizacijske. Takvo gospodarstvo kreira radna mjesta višeg dohotka i karijerne mogućnosti za mlade i obrazovane ljude koji tek ulaze na tržište rada. Promicat ćemo javne politike koje izravno kreiraju poticajni okvir i okruženje za rast postojećih i otvaranje novih poduzeća.

Radit ćemo na pojednostavljivanju porezne regulative i poreznom rasterećenju rada kao jedne od prioriternih politika kroz smanjenje stope doprinosa iz plaće uz brigu za stabilnost javnih fondova koji podupiru održavanje socijalne solidarnosti. Zalagat ćemo se za redefiniranje neporeznih davanja / parafiskalnih nameta, ali ćemo pri tome posvetiti posebnu pozornost efektima na proračune nižih razina vlasti (županije, gradovi, općine).

Pridonosit ćemo konkurentnosti iz pozicije donositelja javnih politika kroz unapređenje poslovnog okruženja i učinkovitost tijela javne uprave kao servisa gospodarstvu, kroz pojednostavljivanje procedura za gospodarske subjekte i poduzetnike. Uvest ćemo nove modele poticajnog financiranja propulzivnih gospodarskih sektora, posebno onih koji planiraju razvoj i rast zasnovan na inovacijama. Jačat ćemo razvojno bankarstvo i otvoriti mogućnost gospodarstvu i jedinicama lokalne samouprave za financiranje važnih projekata koji pridonose razvoju gospodarstva i otvaranju novih radnih mjesta te, u suradnji s međunarodnim financijskim institucijama-partnerima, raditi na formiranju fondova za posebne velike i profitabilne projekte. Snažno će se poticati digitalna transformacija u svim sektorima gospodarstva uključujući i djelomično financiranje iz javnih sredstava.

Poticanje poduzetništva i obrta

Kvalitetna i usklađena poduzetnička politika jača konkurentnost, olakšava strukturalne promjene i potiče poslovno okruženje, a sve u konačnici dovodi do jačanja gospodarstva i podizanja životnog standarda. HDZ BiH snažno će podržavati mikro, mala i srednja poduzeća kreiranjem jasnih smjernica po pitanju pružanja potpore s naglaskom na pojednostavljenje administrativnih procedura.

Održavanje tekuće likvidnosti izazov je za mikro, mala i srednja poduzeća pa je u tu svrhu potrebno pokrenuti pregovore s međunarodnim financijskim institucijama za posebne kreditne linije koje će pružiti potrebna interventna sredstva uz podršku garancijskih fondova na razini županija ili gradova kako bi se dodatno olakšao pristup tim sredstvima. Mladi poduzetnici i žene trebaju biti u fokusu ovih aktivnosti.

Kroz proračune svih razina vlasti kreirati posebne programe podrške za razvoj IT i turističkog sektora, jer su ovi sektori prepoznati, u smislu potencijala, da u kratkom vremenskom roku mogu stvoriti dodatna, bolje plaćena, radna mjesta. Shemom prvih poticaja motivirat ćemo poljoprivredne proizvođače za registraciju i povezivanje u udruge ili zadruge kako bi se inicirali novi poslovni projekti. Poticajnim mjerama sa svih razina vlasti podržavati ćemo razvoj tehnološki konkurentnih i održivih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva, obrta i poduzeća. Pametnim lociranjem poduzetničkih zona otvorit će se prostor za umrežavanje različitih vrsta poduzetništva te korištenje zajedničke sinergije. Zalagat ćemo se za razvijanje specijaliziranih projekata podrške izvozno orijentiranim poduzećima.

Poduzetnička kultura mladih poticajno djeluje na razvoj poduzetništva i obrta. Stoga je prioritet kreirati i provoditi programe u kojima će se mladim osobama – srednjoškolcima završnih godina, studentima i drugima na razumljiv i prihvatljiv način predstaviti mogućnosti pokretanja vlastitog malog biznisa ili obrta.

Poticanje internacionalizacije i uključivanja u globalne lance vrijednosti

Zalagat ćemo se za jaču ekonomsku integraciju s EU-om i približavanje unutaršnjem tržištu EU-a kako bismo postali konkurentniji, privlačniji i sigurniji za ulaganja, a to osigurava integriranje u globalne lance vrijed-

nosti i internacionalizaciju gospodarstva. Kompatibilnost s tržištem EU-a osigurava privlačenje globalnih investitora koji žele smanjiti udaljenost od tržišta EU-a, diversificirati vlastite dobavljače, a sve s ciljem otvaranja novih radnih mjesta.

Postojeća pravna regulativa i administrativna struktura za tehničke propise, standarde, ocjenjivanje usklađenosti, akreditaciju, mjeriteljstvo i nadzor nad tržištem razvijat će se kako bi se postigla što veća integracija s EU tržištem. Gospodarski subjekti ne smiju biti prepušteni sami sebi u ispunjavanju industrijskih standarda za izvoz proizvoda. Uspostava homogenog prostora dovodi do tehničke kompetentnosti proizvođača, ispitnih laboratorija, tijela za procjenu kvalitete, certifikacijskih i inspeksijskih tijela te transparentnosti procedura za ocjenjivanje usklađenosti.

Znanje, vještine i ljudski resursi imaju odlučujuću ulogu u uključivanju u globalne lance vrijednosti i predstavljaju ključne odrednice dugoročnog rasta gospodarstva i uspješnosti društva. Stvaranjem obrazovane radne snage koja posjeduje heterogena znanja i vještine osigurava se bolje pozicioniranje gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti.

Ubrzavanje carinskih procedura primjenom elektroničkih sustava omogućit će razmjenu podataka između carinskih organa i gospodarskih subjekata elektroničkim putem što uvodi državu u mrežu zemalja zajedničkog tranzita, čini carinsko područje sigurnim i pouzdanim, a gospodarstvo konkurentnim i otvorenim. Potrebno je uložiti dodatne napore za konačno uključenje BiH u Svjetsku trgovinsku organizaciju (STO).

Modernizacija i izgradnja javne infrastrukture

Kvalitetna prometna povezanost preduvjet je bilo kakva institucionalnog, društvenog, gospodarskog, pa i svakog drugog napretka. Osnaživanjem, korištenjem i stavljanjem u funkciju geoprometnog potencijala otvaraju se brojne nove razvojne mogućnosti jer kroz Bosnu i Hercegovinu prolazi najkraća kopnena prometna veza između srednjeg Jadrana i Podunavlja (koridor Vc), a uz to i najkraća kopnena veza između srednje Europe prema Mediteranu (Jadransko-jonski koridor). Investiranjem u prometnu infrastrukturu stvorit će se pretpostavke za brži i održivi rast svih grana gospodarstva, kao i pristupačnost svim drugim resursima, potencijalima i sadržajima.

Prioritet je završetak prostorno-planske dokumentacije, idejnog i glavnog projekta svih dionica Jadransko-jonske autoceste (JJAC) kroz BiH. Ovdje je važno istaknuti da dionica Ploče (RH) – Počitelj (BiH) čini zajedničku trasu JJAC i autoceste na koridoru Vc. Dovršetak izrade kompletne dokumentacije za JJAC na dionici Stolac (spoj s M17.3 – novom cestom Stolac – Neum) – interregionalni čvor Počitelj u tijeku je, a bit će završena krajem 2023. godine. U tijeku su aktivnosti na iznalaženju modela financiranja i izgradnje ove prioritetne dionice.

U narednom razdoblju očekuje se završetak izrade prostorno-planske i studijsko-projektne dokumentacije brze ceste na pravcu: čvor Mostar Sjever – Polog (sjeverozapadna obilaznica Mostara) – Široki Brijeg – Grude – granica RH i, u skladu s tim, pokretanje investicijskog ciklusa i početak izgradnje navedene brze ceste. Također će se ubrzati aktivnosti u svezi s investicijskim ciklusom brze ceste Lašva – Travnik – Jajce te dovršetkom izgradnje započete dionice Lašva – Nević Polje. Pokrenut ćemo izradu potrebne prostorno-planske i projektne dokumentacije za brzu cestu Kupres – Livno – Split i nastaviti aktivnosti na izgradnji svih dionica mostarskog prstena s naglaskom na završetak započete izgradnje južne obilaznice. Ubrzati ćemo projektne aktivnosti na izgradnji autoceste Orašje-Brčko-Tuzla.

U narednom razdoblju planira se značajno unapređenje željezničke infrastrukture i to prioritetno na željezničkom koridoru Vc. Posebna pozornost posvetit će se Zračnoj luci Mostar koja se nalazi u gravitacijskom području dvaju prometnih koridora (koridor Vc i JJAC). Blizina zračne luke pogoduje planu da se u Hercegovini stvori i regionalni centar protupožarne zaštite. Rijeka Sava, kao granični plovni put, zaslužuje posebnu pažnju kao vrijedan ekonomski potencijal, posebno u pogledu plovidbe i osiguranja uvjeta za ekonomski promet roba. U tom cilju planira se poboljšanje plovidbenih uvjeta kroz saniranje kritičnih dionica plovnog puta i poboljšanje sigurnosti plovidbe i prometne infrastrukture.

Učinkovita i odgovorna javna uprava u službi gospodarstva

Učinkovita javna uprava znači upravu koja na svim razinama vlasti ispunjava potrebe društva i gospodarstva, unapređuje kvalitetu života građana i olakšava poslovanje gospodarskim subjektima. Poticat ćemo digi-

talizaciju svih procedura i uspostavu dodatnih e-usluga s ciljem jačanja digitalnog poslovanja jer će digitalizacija poslovanja javnih tijela uprave na koja su usmjereni poduzetnici omogućiti bolje okruženje za digitalnu transformaciju poduzeća.

Srednji i veliki poduzetnici u mogućnosti su samostalno rješavati većinu svojih potreba. Međutim, mladi ljudi ne znaju, niti imaju mogućnost, bez odgovarajuće potpore razviti svoju ideju i pokrenuti vlastiti posao. U tom kontekstu potrebno je razvijati instrumente i pozitivno ozračje za razvoj poduzetništva mladih na način da ih javna uprava prati i podupire u njihovim prvim poslovnim koracima. Inzistirat ćemo da županije (eventualno i gradovi/općine) uspostave model potpore mladim poduzetnicima uz kreiranje kvalitetnih finansijskih instrumenata na razini županija. Potrebno je uspostaviti finansijske instrumente koji će kontinuirano biti otvoreni za inovativne poslovne ideje.

Stvaranje sustavnog dijaloga između javnog i privatnog sektora na lokalnoj i županijskoj razini ključan je čimbenik u kreiranju povoljnog pozitivnog okruženja i stvaranja povjerenja privatnog sektora u javni. Primjeri iz prakse u drugim zemljama pokazuju da su gradovi/općine ili županije odnosno regije koje su uspostavile ovaj dijalog u pravilu dinamičnije i razvijenije sredine. U cilju realizacije ove mjere potrebno je na svim razinama (županije i gradovi/općine) osnovati razvojna tijela koja će imati ulogu platforme za dijalog s privatnim sektorom (gospodarska vijeća, gospodarski forumi i sl.).

Digitalna i energetska tranzicija gospodarstva

Globalna pandemija COVID-19 usporila je brojne gospodarske procese, ali je s druge strane znatno ubrzala proces digitalne tranzicije gospodarstva i društva u cjelini. Poduzeća sve češće kombiniraju *online* i *offline* modele poslovanja, kako bi uz podršku digitalnih tehnologija razvila sinergiju između ta dva poslovna modela. Digitalno gospodarstvo koje uključuje umjetnu inteligenciju, internetske stvari (IoT), poslove temeljene na analizi velikih skupova podataka (*Big Data*), tehnologiju virtualne i proširive stvarnosti, 3D ispis, strojno učenje, robotiku – transformirat će tradicionalne načine poslovanja i stvoriti nove proizvode, usluge i poslovne djelatnosti.

Poduzeća će se poticati na uvođenje digitalnih tehnologija i proizvoda s manjim učinkom na okoliš te većom energetsom učinkovitošću i učinkovitošću korištenja sirovina. MSP-ovi čine većinu poduzeća i ključan su centar inovacija i kao takvi imaju središnju ulogu u digitalnoj tranziciji gospodarstva.

Ako se treba izdvojiti jedna gospodarska grana koja predstavlja veliki strateški potencijal ukupnog gospodarskog razvoja BiH, onda je to sasvim sigurno softverska industrija kao trenutačno najbrže rastući segment ukupnog sektora informacijsko-komunikacijskih tehnologija u Bosni i Hercegovini. Kako bi se osigurali rast i razvoj IT poduzetništva i startup kompanija u softverskoj industriji, neophodno je osigurati poticajnu poreznu politiku za tvrtke iz IT sektora te promovirati IT zanimanja kao zanimanja budućnosti.

Energetska kriza izazvana ratom u Ukrajini naglasak stavlja na izazove energetske stabilnosti i opskrbe. Posebna pozornost u budućnosti se mora posvetiti diferencijaciji izvora energije i integraciji s energetske tržištima u okruženju.

Potpisivanjem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice, Bosna i Hercegovina obvezala se na preuzimanje i implementiranje dijelova europskog zakonodavstva. Razvoj pravnog okvira osigurava jačanje konkurentnosti, veća ulaganja, učinkovitost, sigurnost opskrbe te sigurnu prilagodbu globalnim kretanjima iz oblasti energije. Potrebno je ubrzati ispunjenje obveza iz Ugovora o uspostavi Energetske zajednice.

Prioriteti HDZ-a BiH u idućem razdoblju uključuju i uspostavu jedinstvenog modela organiziranja skladištenja i zaliha nafte i naftnih derivata u izvanrednim situacijama (lokacija planirana u Dretelju) kako bi se i na taj način osigurala energetska sigurnost. Izgradnjom novih izvora opskrbe i plinske mreže, prije svega Južne plinske interkonekcije kao dijela Jadransko-jonskog plinovoda, osigurali bi se veća konkurentnost, sigurnija opskrba energijom i, u konačnici, dugoročno bi se osigurao lakši prijelaz s teških fosilnih goriva na tzv. tranzicijska, kao što je plin. U tu svrhu organizirat će se posebno javno poduzeće „Južna plinska interkonekcija“ sa sjedištem u Mostaru.

3. DRUŠTVENI RAZVOJ I TRANSFORMACIJA

3. DRUŠTVENI RAZVOJ I TRANSFORMACIJA

Povećanje kvalitete i konkurentnosti obrazovnog sustava

Znanost i obrazovanje kao temeljni kapital svakog suvremenog društva za hrvatski narod u Bosni i Hercegovini ključni su u provedbi jačanja nacionalnih i kulturnih vrednota te ekonomskog razvoja. HDZ BiH provodit će javne politike koje će pridonijeti razvoju znanosti i poboljšati organizaciju i kvalitetu obrazovanja u općinama i županijama s većinskim hrvatskim stanovništvom, odnosno u školama i na sveučilištima koji nastavu izvode po hrvatskom planu i programu i na službenom hrvatskom jeziku.

Problemi na svim razinama obrazovnog sustava u Bosni i Hercegovini jesu poštivanje ustavne nadležnosti, zakonskog reguliranja i sustavnog financiranja.

Prioriteti HDZ-a BiH u idućem razdoblju (predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje) uključuju: osiguranje kvalitete obrazovanja revizijom i razvojem postojećih nastavnih planova i programa i praćenjem i evaluacijom procesa u predškolskom, osnovnom i srednjem odgoju i obrazovanju, uspostava sustava evaluacije i monitoringa kvalitete procesa u predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju, razvoj kvalifikacijskog okvira i unapređenje obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja, kontinuirano sudjelovanje u međunarodnim istraživanjima iz područja obrazovanja. Preko nadležnih ministarstava obrazovanja potrebno je intenzivirati rad na stručnom usavršavanju nastavnog i nenastavnog kadra, osiguravanjem širokog spektra dostupnih obuka.

Naš strateški cilj u svezi je s jačanjem uloge visokoškolskih ustanova s nastavom na hrvatskom jeziku, prije svega Sveučilišta u Mostaru, podizanjem kvalitete nastave i znanstvenoga istraživanja, a na međunarodnoj razini intenzivnije sudjelovanje u međunarodnim projektima. Ključno je osigurati da se visokoškolsko obrazovanje temelji na ishodima učenja kroz sve tri razine studija (preddiplomski, diplomski i doktorski studij), u skladu s potrebama zajednice, gospodarstva i razvitka društva.

Transformacija javne uprave

Institucije javne uprave imaju temeljnu ulogu u utvrđivanju odgovarajućih poticaja, smanjenju nesigurnosti i omogućivanju dugoročnog blagostanja sveukupnom stanovništvu i društvu jedne zemlje. Uloga javne uprave počiva na načelu da pruža zadovoljavajuću razinu usluga stanovnicima, da je prilagodljiva na promjene i da je u službi gospodarskog sektora.

Neki od osnovnih ciljeva na kojima BiH mora intenzivno raditi u idućem razdoblju tiču se automatizacije i digitalizacije javnih usluga povećanjem broja automatiziranih i digitaliziranih procesa i usluga javne uprave, kao i poticanjem projekata iz domene e-Uprave kako bi se unaprijedio proces informiranja, komunikacije i transakcija između institucija, građana i poduzeća.

Digitalna transformacija javne uprave težnja je koju ćemo kontinuirano provoditi i nastojati implementirati kroz set projektnih potpora EU-a, ali i drugih međunarodnih razvojnih agencija koje djeluju na području Bosne i Hercegovine.

Iako korištenje internetskih javnih usluga raste, usluge koje se pružaju digitalno vrlo su često tek na osnovnoj razini. Proces digitalizacije mora se iskoristiti za korjenitu promjenu načina interakcije građana, javnih uprava i institucija, pri čemu će se inzistirati na osiguravanju interoperabilnosti među svim razinama vlasti i svim javnim uslugama.

Razvoj digitalnog društva

Osnovne digitalne vještine za sve građane i prilika za stjecanje novih specijaliziranih digitalnih vještina za zaposlene preduvjeti su za aktivno sudjelovanje u digitalnom desetljeću. Napredne digitalne vještine podrazumijevaju puno više od poznavanja osnova informatike ili poznavanja osnova programiranja. Digitalnim osposobljavanjem i obrazovanjem moraju se stjecati specijalizirane digitalne vještine koje će građanima omogućiti zapošljavanje na kvalitetnim radnim mjestima i izgradnju karijere.

U osnovnom, srednjem i visokom školstvu potrebno je osuvremeniti nastavne planove i programe s naglaskom na nastavne jedinice iz STEM područja. Također, potrebno je provesti sustavno preobrazovanje nastavnika za kompetentno izvođenje tih programa. Obrazovni sustav treba pobuditi interes učenika za samostalno učenje i osposobiti ih za proces cjeloživotnog obrazovanja.

Temeljni preduvjet razvoja digitalnog društva kontinuirano je ulaganje u sigurnu, učinkovitu i održivu digitalnu infrastrukturu (fiksnu i mobilnu). Tvrtke će do kraja desetljeća trebati gigabitne kapacitete i podatkovnu infrastrukturu za računalstvo u oblaku i obradu podataka, kao što će ih škole i bolnice trebati za e-Obrazovanje i e-Zdravstvo.

Prioriteti HDZ-a BiH u idućem razdoblju uključuju: razvoj i izgradnju širokopojasne infrastrukture i elektroničkih komunikacijskih mreža velikog kapaciteta, razvoj osnovnih i naprednih digitalnih kompetencija za aktivno sudjelovanje u digitalnom društvu te razvoj digitalnih radnih mjesta.

Energetska učinkovitost i tranzicija na čistu energiju

Ciljevi politika povećanja energetske učinkovitosti jesu ostvarivanje koristi za okoliš, smanjenje emisije stakleničkih plinova, poboljšanje energetske sigurnosti i sniženje troškova energije. To ćemo rješavati kroz zakonodavstvo, definirajući standarde i norme izgradnje infrastrukturnih sustava, energetskih objekata i korištenja uređaja. Najveći je izazov energetska obnova zgrada koja će zahtijevati određena sredstva potpore i angažiranje velikog građevinskog potencijala.

Održiva proizvodnja energije podrazumijeva tranziciju na čistu energiju uz kontinuirano promicanje inovativnih čistih tehnologija i poticanje uvođenja moderne energetske infrastrukture u proizvodnji energije iz obnovljivih izvora. S obzirom na prirodne potencijale ovog područja, uz postojeći hidroenergetski potencijal, obnovljivi izvori energije (OIE) iz sunca i vjetra mogu potaknuti zaokret k održivijim obrascima proizvodnje i potrošnje kao ključnim elementima kružnog gospodarstva. S povećanim korištenjem obnovljivih izvora energije (OIE) raste i potreba za izgradnjom elektroenergetskih prijenosnih i distribucijskih mreža i objekata.

Razvoj buduće elektroenergetske infrastrukture bit će uvjetovan potrebama tržišta električne energije na koje će poseban utjecaj imati buduće razdoblje određeno stopama porasta potrošnje električne energije i vršnog opterećenja sustava, lokacijama i veličinom novih proizvodnih postrojenja, očekivanim prilikama na širem tržištu električne energije (EU i Energetske zajednice) te potrebama da se kroz redovne aktivnosti na revitalizaciji objekata mreže zadrži njihova visoka pogonska spremnost.

4. DEMOGRAFSKA REVITALIZACIJA I KVALITETAN ŽIVOT

4. DEMOGRAFSKA REVITALIZACIJA I KVALITETAN ŽIVOT

Demografska revitalizacija, obitelj i mladi

Na temelju demografskog stanja i prostornog razmještaja Hrvata u BiH temeljni ciljevi nacionalne (hrvatske) populacijske politike jesu brojčani porast, pomlađivanje stanovništva i smanjenje iseljavanja Hrvata u Bosni i Hercegovini. Javne politike ustrajno ćemo nastaviti provoditi u sljedećim područjima djelovanja: povećanje nataliteta, jačanje poticajnog okruženja za obitelji i mlade, smanjenje iseljavanja poticanjem razvojne ekonomije i planskom stambenom politikom, poticanje povratka hrvatske dijaspore.

Doplatak za djecu, kao izravna mjera poticanja nataliteta, najvidljiviji je doprinos društva podmirivanju troškova podizanja djece. Pripadajućí iznosi moraju pokrivati što veći dio troškova uzdržavanja djeteta (do njegova osamostaljenja). Osobito je važno da su ta sredstva poticajna za rađanje većeg broja djece u obitelji. Jednako je važno unaprijediti sustav zdravstvene zaštite majke i djeteta.

Svjesni smo činjenice da je ulaganje u mlade obitelji, posebno djecu, ulaganje u gospodarski rast zemlje. Stoga HDZ BiH stavlja imperativ populacijske politike na stvaranje poticajnog ozračja za razvoj obitelji kroz usklađivanje poslovnog i obiteljskog života. Svjesni da se obitelji bez riješenog stambenog prostora teško odlučuju na potomstvo ili veći broj djece, HDZ BiH poticat će poseban program stambenog zbrinjavanja.

Kako bi se postigao učinkovit sustav obiteljskih potpora koji vodi k jačanju natalitetne politike, potrebno je unaprijediti i proširiti sustav obiteljskih potpora, kao i redefinirati ulogu i značaj dosadašnjeg sustava obiteljskih potpora u općinama i županijama s hrvatskom većinom stanovništva.

Unapređenje politika zdravstvene i socijalne zaštite

U cilju stvaranja prosperitetnog društva, pored osiguranja putanje ekonomskog rasta i poticajnog poduzetničkog okruženja, kvaliteta života

svakog pojedinca nužan je preduvjet. U tom smislu zdravlje i zdravstvena zaštita kao i solidarnost s najugroženijim društvenim skupinama moraju biti područje strateškog promišljanja nacionalne politike koja u svom fokusu ima brigu o čovjeku.

Uzimajući u obzir kontekst Bosne i Hercegovine, unapređenje politika zdravstvene zaštite treba usmjeriti u nekoliko područja: informatizacija, poboljšanje dostupnosti i ravnomjernosti zdravstvenih usluga, jačanje primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite, financijska stabilnost zdravstvenog sustava, jačanje preventivnih zdravstvenih programa i mjera.

Informatizacija i digitalizacija u zdravstvenom sustavu kao i uvođenje elektroničkih zdravstvenih kartona bit će jedni od osnovnih pokretača unapređenja zdravstvene zaštite jer će digitalizirana razmjena podataka među svim sudionicima zdravstvenog sustava osigurati neposrednu dodatnu vrijednost u smislu kvalitete zdravstvene skrbi. Poboljšanje dostupnosti i ravnomjernosti zdravstvenih usluga postići će se *outsourcingom* medicinskih i nemedicinskih usluga, ujednačavanjem listi lijekova, zaustavljanjem iseljavanja medicinskog kadra. Prioritetna politika jačanja sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite provodit će se na nekoliko razina: jačanje SKB-a Mostar, međuzupanijska povezanost zdravstvenih ustanova s ciljem optimizacije rada, postupno uvođenje transplantacijskih programa, umrežavanje sa susjednim zdravstvenim ustanovama kroz IPA prekogranične programe, razvoj banjskog i lječilišnog turizma.

Jedan od osnovnih smjerova na kojem ćemo također raditi jest i jačanje preventivnih zdravstvenih programa i mjera s ciljem stvaranja kvalitetnije zdravstvene zaštite. Nužno se nameće i potreba za definiranjem novih modela financiranja kako bi se osigurala financijska stabilnost cjelokupnog zdravstvenog sustava.

U cilju unapređenja politika socijalne zaštite potrebno je svoje djelovanje usmjeriti na smanjenje rizika od siromaštva i smanjenje nejednakosti u društvu. Rast inflacije ima nerazmjerno velik utjecaj na socijalno najugroženije skupine stanovništva. Stoga je važno dodatno identificirati te skupine i kreirati niz ciljanih mjera kojima će se te skupine dodatno zaštititi. Umirovljenička populacija najranjiviji je segment našeg društva te je, stoga, neophodna stalna briga za poboljšanje socijalnog položaja umirovljenika.

Prioritetne politike HDZ-a BiH odnosit će se na poboljšanje sustava raspodjele javnih rashoda za zaštitu socijalno ugroženih skupina, jačanje centara za pružanje socijalne skrbi, potporu razvoju socijalnog poduzetništva te osnaživanje programa prevencije svih oblika nasilja.

Zaštita dostojanstva hrvatskih branitelja

Štititi dignitet hrvatskih branitelja i vrijednosti stvorenih u pobjedničkom Domovinskom ratu kao i štititi istinu o Domovinskom ratu kao oslobodilačkom i obrambenom ratu koji je temelj neovisnosti BiH trajno je opredjeljenje hrvatske nacionalne politike u Bosni i Hercegovini. Snažno i odlučno usprotiviti ćemo se svakom pokušaju ugrožavanja ugleda i dostojanstva hrvatskih branitelja.

U institucionalnom smislu potrebno je uspostaviti ujednačen ustroj u federalnom ministarstvu branitelja i županijskim ministarstvima te izvršiti formiranje dvaju sektora u unutarnjem ustroju federalnog ministarstva branitelja, od kojih bi jedan bio zadužen skrbiti o pripadnicima Hrvatskog vijeća obrane (HVO), a drugi za pripadnike Armije BiH.

Prioriteti HDZ-a BiH u idućem razdoblju uključuju: poticanje infrastrukturnih i programskih ulaganja s ciljem jačanja institucija i tijela koje se bave braniteljskim pitanjima na svim razinama izvršne i zakonodavne vlasti, unapređenje zdravstvene zaštite branitelja i članova njihovih obitelji, poticanje aktivnosti uključivanja branitelja u gospodarske aktivnosti i tržište rada kao i kontinuirano unapređivanje zakona u cilju osiguranja boljeg statusa branitelja.

Poticanje razvoja kulture, medija i sporta

Bogata kulturna baština hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini sastavni je dio i nacionalnog identiteta, ali i kulturnog identiteta Bosne i Hercegovine. Stoga kulturna politika hrvatskog naroda treba djelovati u smjeru očuvanja, prezentacije i turističke promocije hrvatske kulturne baštine u Bosni i Hercegovini koja se nalazi u izuzetno vrijednim spomenicima materijalne kulture, kao i u specifičnoj nematerijalnoj kulturi. Kulturne i kreativne industrije koje obuhvaćaju različita područja poput arhitekture, audiovizualnih djelatnosti, knjiga i naklada, dizajna te vizualnih umjetnosti moraju naći svoje mjesto u prioritetnim kulturnim politikama.

Mediji kao vrlo utjecajni sudionici društvenih procesa, kao pokazatelji stupnja razvoja demokracije, kao platforma za javnu diskusiju, ali i kao institucije čije su uloge pravovremeno, istinito i nepristrano informiranje javnosti, posebno su važan element u životu suvremenoga čovjeka. Stoga je poticanje razvoja medija i osiguravanje njihova djelovanja jedan od važnih strateških ciljeva. Prioriteti HDZ-a BiH u idućem razdoblju uključuju transformaciju javnog RTV sustava Bosne i Hercegovine i jačanje RTV Herceg-Bosne.

Svrha strateškog pristupa razvoju sporta i rekreacije osigurati je okvir za razvoj aktivnog, zdravog i produktivnog društva u skladu s dugoročnom nacionalnom vizijom. Sudjelovanje u sportu i tjelesnoj aktivnosti može značajno pridonijeti kvaliteti života i razvoju te ugledu društva. Poseban naglasak stavit će se na razvoj programa poticanja djece za bavljenje sportom.

Zaštita prirodnih resursa

Temeljnu prirodnu vrijednost Bosne i Hercegovine čini iznimna biološka raznolikost ovog područja što ima neprocjenjivu vrijednost za opstanak i razvoj društva, neposredno utječući na zdravlje i kvalitetu života zajednice te mogućnosti gospodarskog razvoja nekog područja.

Bogato prirodno nasljeđe Bosne i Hercegovine izrazita je komparativna prednost koja, pravilnim načinima upravljanja, može postati i konkurent-ska prednost. U svrhu zaštite prirodnih resursa nužno je provoditi javne politike usmjerene na korištenje prirodnih resursa i usluga ekosustava u skladu s biološkom produktivnošću i nosivim kapacitetom okoliša.

Očuvanje jedinstvenog prirodnog nasljeđa osnova je dugoročnog, održivog razvitka Bosne i Hercegovine. Kao snažni zagovaratelji europskog puta BiH u obvezi smo dati poseban zamah okolišnoj politici, s obzirom na to da su pitanja okoliša među važnijim i zahtjevnijim pregovaračkim poglavljima u procesu pridruživanja Europskoj uniji.

5. SIGURNO I STABILNO OKRUŽENJE

5. SIGURNO I STABILNO OKRUŽENJE

Reforma pravosuđa i borba protiv korupcije

Bosna i Hercegovina kao složena država s kompleksnom pravosudnom strukturom suočila se s nizom izazova i prepreka. Reforme su dugotrajan i spor proces koji se vrši etapno i za takve reforme nužni su kompromis i otvorena diskusija. Niz je modaliteta koji osiguravaju neovisno i djelotvorno pravosuđe, a mogu se grupirati u četiri prioriteta: nastavak smanjivanja broja neriješenih predmeta i skraćivanje trajanja sudskih postupaka poboljšanjem učinkovitosti, unapređenje poslovnih procesa u pravosuđu, unapređenje rada i pravnog okvira panela i drugih mehanizama za usklađivanje sudske prakse u građanskim, kaznenim i upravnim stvarima u BiH, optimizacija i digitalizacija usluga i procesa u pravosudnom sustavu.

HDZ BiH usmjerit će aktivnosti prema mjerama koje se odnose na područje prevencije, otkrivanja, procesuiranja, koordiniranja, represije, poboljšavanja zakonodavnog okvira, povećanja kapaciteta institucija, obuka i podizanja javne potpore za borbu protiv korupcije. Također, jedan od osnovnih ciljeva jest izgradnja funkcionalne i otvorene javne uprave koja će na svim razinama davati učinkovite odgovore na potrebe društva te pridonositi kvaliteti života građana i gospodarskom napretku zemlje. Uz znanja i vještine kao jedini uvjet za prijem i napredovanje u javnim institucijama potrebno je aktivno raditi na omogućavanju obučavanja i usavršavanja državnih službenika kako bi adekvatno odgovorili na stalne promjene u okruženju.

Prioriteti HDZ-a BiH u idućem razdoblju uključuju: poštivanje pravnih načela u svim sudskim predmetima i borbu protiv korupcije, djelotvorno i neovisno pravosuđe, učinkovitu javnu upravu.

Jačanje unutarnje sigurnosti i otpornost na krize

Svjedoci smo sve veće potrebe za unapređenjem suvremenog sigurnosnog okruženja. Naime, prijeteća globalna ratna zbivanja, energetska krizna žarišta i prijeteća migrantska kretanja postavljaju osnove za sigurnosne prijetnje. Sigurnosne i policijske agencije poprimaju oblik agencija za in-

tervencije na međunarodnim aktivnostima, s posebno važnom ulogom u unutarnjim sigurnosnim aspektima. Institucije EU-a na jačanje transnacionalnih sigurnosnih prijetnji, posebno terorizma, reagirale su institucionalizacijom i nadnacionalizacijom novih modela policijskog djelovanja.

Prioriteti HDZ-a BiH u idućem razdoblju uključuju: integrirano upravljanje granicama, osiguranje sigurnosti stanovništva, materijalnih dobara, teritorija, uključujući i kibernetičku sigurnost, borbu protiv radikalizma, ekstremizma i terorizma, jačanje sposobnosti, koordiniranih, brzih i učinkovitih odgovora na sigurnosne rizike stanovništva. Također, jedan od osnovnih ciljeva bit će jačanje kapaciteta i otpornosti na svim razinama i u svim fazama sustava za upravljanje krizama i rizicima od katastrofa. Posebna pozornost posvetit će se učinkovitom sustavu protupožarne zaštite uz punu suradnju sa susjednom Republikom Hrvatskom pri realizaciji projekata iz te domene. U suradnji s Republikom Hrvatskom radit ćemo na definiranju modela koji će osigurati jednostavniji prelazak granice putnicima koji žive uz samu granicu, posebno u kontekstu ulaska Hrvatske u Schengen zonu.

Realizacija mjera za zaustavljanje širenja COVID-19 virusa ukazala je na mnoge nedostatke, posebno u sustavu komuniciranja i koordinacije, obuhvaćajući tako i zakonski okvir za upravljanje katastrofama kroz različite razine javne uprave, ograničavajuće strateške okvire i neučinkovitost programa i kapaciteta Civilne zaštite. Stoga je nužno razvijati sustav i model upravljanja smanjenjem rizika od katastrofa temeljen na multi-sektorskom pristupu, razvijen na usuglašenoj vertikalnoj i horizontalnoj koordinaciji između i unutar institucija, upravljanje modernim alatima i tehnologijama temeljenim na znanju i specifičnim vještinama.

Ravnomjeran regionalni razvoj

Koncept ujednačenog i održivog regionalnog razvoja u Bosni i Hercegovini dobiva na važnosti zajedno s procesom decentralizacije u skladu sa *Zakonom o lokalnoj samoupravi Federacije BiH* i *Zakonom o lokalnoj samoupravi RS-a*. Nakon što je Bosna i Hercegovina potpisala *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju s EU*, obvezala se unaprijediti politike regionalnog i lokalnog razvoja.

Nužno je jačati intervencijske i planske aktivnosti za unapređenje životnog standarda i uvjeta i unapređenja infrastrukture u ruralnim po-

dručjima. Politike integriranog regionalnog razvoja poboljšat će javnu upravu i javne usluge, posebno u područjima obrazovanja, zdravstvene skrbi, socijalnih usluga, socijalne uključenosti, regionalnog prometa, urbanog razvoja i kulture.

Pri pripremi i provedbi razvojnih projekata za EU fondove važno je unapređenje koordinacije među županijama i jedinicama lokalne samouprave kroz pomoć u pripremi razvojnih projekata, lokalnih projekata na ruralnim i ugroženim područjima, pripremi strateških projekata te jačanje ljudskih potencijala na lokalnoj i županijskoj razini za učinkovitu pripremu i korištenje fondova Europske unije.

Ubrzanje EU i NATO puta

Jedan od glavnih strateških ciljeva Bosne i Hercegovine punopravno je članstvo u EU-u i NATO savezu. Bosna i Hercegovina, kao potpisnica *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) s Europskom unijom* te kao zemlja koja je predala zahtjev za članstvo u Europskoj uniji i odgovore na Upitnik Europske komisije, teži k dobivanju statusa kandidata u što skorijem roku, a potom i otvaranja pristupnih pregovora o članstvu. Europska komisija 2019. godine usvojila je *Mišljenje o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Europskoj uniji*. Mišljenje je od ključne važnosti u odnosima Europske unije i Bosne i Hercegovine, potvrđuje spremnost EU-a da pruži smjernice i potporu zemlji u provođenju nužnih reformi na njezinu putu k europskim integracijama.

Osnovna je uloga NATO saveza očuvati mir i sigurnost političkim i vojnim sredstvima u zemljama članicama. NATO je taj koji je kroz suradnju, zadnjih desetljeća koliko je prisutan u Bosni i Hercegovini, pomogao izgradnji institucija Bosne i Hercegovine – u prvom redu Oružanih snaga BiH kroz kontinuirani razvoj i unapređenje interoperabilnosti s NATO-om u svim vojnim i obrambenim aspektima. Članstvo Bosne i Hercegovine u NATO savezu značilo bi da zajedno s ostalim saveznicama oblikuje politiku Saveza te aktivno pridonosi procesima izgradnje svjetske i europske sigurnosti, dok bi s druge strane članstvo u Savezu dalo dodatni poticaj u razvoju niza sposobnosti koje su od koristi za nacionalnu sigurnost BiH.

Ubrzanje EU i NATO puta i u konačnici članstvo u EU-u i NATO savezu dva su ključna vanjskopolitička cilja za HDZ BiH.

